

УДК 657.6

А. О. Шавлюк, аспірантка

Київський національний торговельно-економічний університет, м. Київ, Україна

ОСОБЛИВОСТІ АУДИТУ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЛОВОГО ПАРТНЕРСТВА

Досліджено поняття «аудит ефективності ділового партнерства», розглянуто мету, завдання, елементи, предмет, етапи аудиту ефективності ділового партнерства та критерії його проведення.

Ключові слова: аудит, ефективність, ділове партнерство.

Исследовано понятие «аудит эффективности делового партнерства», рассмотрены цели, задачи, элементы, предмет, этапы аудита эффективности делового партнерства и критерии его проведения.

Ключевые слова: аудит, эффективность, деловое партнерство.

The concept of audit of effectiveness business partnership, consider purpose, objectives, elements, object, stages of audit efficiency business partnership and criteria for its implementation.

Key words: audit, effectiveness, business partnership.

Постановка проблеми. Сучасне інформаційне суспільство та достатньо нестабільна економічна система пов'язана з високим ступенем невизначеності інформації щодо процесів та умов, які відбуваються на підприємствах. Достовірність інформації, яка надається контрагентам для встановлення ділових партнерських стосунків передусім залежить від правильного оброблення інформації та відкритості підприємства для її публічної презентації. Проблемою наразі є те, що без проведення аудиту ділового партнерства ніхто повною мірою не зможе гарантувати точність та коректність наданої інформації. Аудитор у такому випадку виступає гарантом і несе відповідальність за надану замовнику інформацію стосовно його партнера. Відповідно замовник, базуючись на отриманих підтверджених даних, має змогу прийняти коректні управлінські рішення та розрахувати потенційний рівень прибутковості від такого партнерства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика, пов'язана з аудитом ефективності ділового партнерства, нині є актуальною, але ще недостатньо дослідженою науковцями. Окремі питання розглядалися у працях М.Д. Кримчанінової, М.О. Лугової, А.В. Мамишева, Є.В. Мниха, В.В. Немченко, О.Ю. Редько, А.Н. Саунина, Н.С. Струк.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Базуючись на результатах попередніх досліджень та приймаючи до уваги значення вже проведених робіт, доцільно акцентувати увагу на проблемних питаннях, які наразі не знайшли свого вирішення, а саме уточнення теоретико-методологічних особливостей аудиту ефективності ділового партнерства.

Мета статті. Головною метою цієї роботи є дослідження теоретико-методологічних положень аудиту ефективності ділового партнерства.

Виклад основного матеріалу. Розкриваючи поняття аудиту ефективності ділового партнерства, у першу чергу варто зазначити, що його слід розглядати як нагромадження свідчень про інформацію, за якою можна зробити неупереджене судження про те, наскільки співпраця різних суб'єктів господарювання, установ і організацій є пріоритетною у досягненні мети підприємства у бюджетно-правовому полі.

Особливістю аудиту ефективності ділового партнерства є те, що він синтезує в собі фінансовий аудит та маркетинговий аналіз. Аудит ефективності по суті може бути визначений як оцінка якості менеджменту та результативності функціонування діяльності будь-якої економічної системи [1, с. 159]. Маркетинговий аналіз у контексті ділового партнерства пов'язаний з коректним підбором контрагентів-партнерів, які повинні відповідати поставленим замовником критеріям та потенційна співпраця з якими принесе найбільший економічний ефект.

Зауважимо, що сферою ділового партнерства ми вважаємо будь-які відносини суб'єктів господарювання, які передбачають отримання соціально-економічної вигоди. Виходячи із загальної парадигми аудиту ефективності та враховуючи особливості діло-

вого партнерства, можна виділити такі його складові: економічність, продуктивність та результативність (рис. 1).

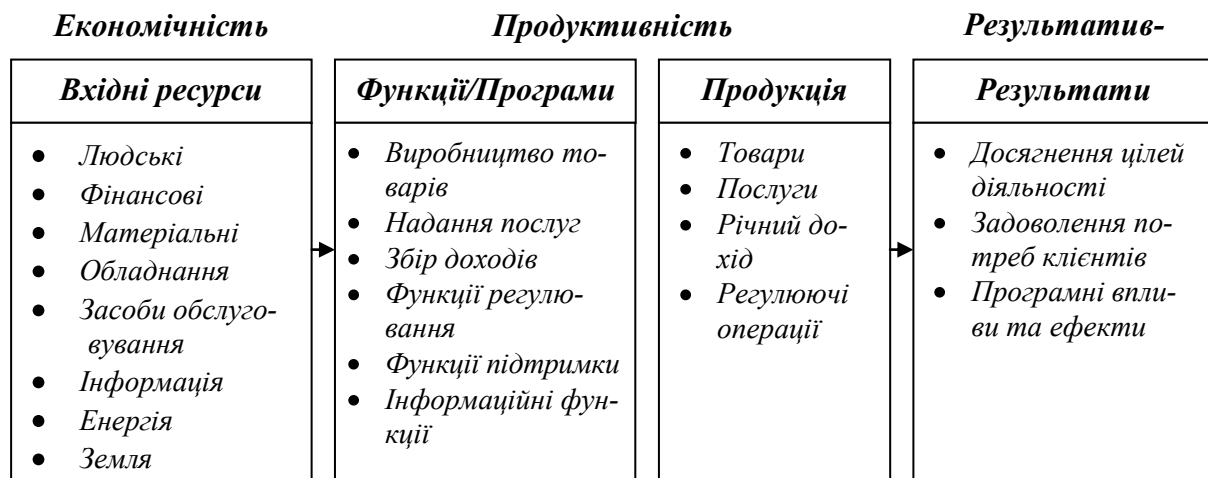

Рис. 1. Складові ефективності та їх взаємозв'язок

Джерело: [2, с. 135].

Відповідно, під економічністю розуміють характеристику витратної сторони діяльності та досягнення заданих результатів за використанням найменшого обсягу коштів, або досягнення найкращого результату за умов використання заданого обсягу коштів.

Продуктивність, натомість, стосується лише оцінки операційної діяльності та визначається як співвідношення обсягів продукції з величиною витрат на її виробництво. Для її розрахунку необхідно визначити співвідношення між випуском продукції чи обсягом наданих послуг та іншими результатами і витратами на досягнення цих результатів всіх видів ресурсів [2, с. 162-163].

Під результативністю мається на увазі відповідність витрат та їх результатів цілям, досягнення яких ставить перед собою суб'єкт господарювання у виробничій та соціальній сфері.

Метою аудиту ефективності ділового партнерства є оцінювання ефективності і результативності діючих правил, норм або програм з управління фінансами в державному та приватному секторах з позиції досягнення кінцевих результатів у соціальній, економічній або інших сферах для задоволення інтересів зацікавлених сторін через здійснення партнерської співпраці між економічними суб'єктами [3, с. 139].

До основних завдань аудиту ефективності ділового партнерства можна віднести:

- визначення та оцінювання складових аудиту ефективності (економічність, продуктивність, результативність) за напрямками, де існує найбільша ймовірність неякісного управління або існують ризики недосягнення цілей;
- надання впевненості щодо обраної моделі ділового партнерства на рейтинговій основі та в межах чинного законодавства;
- практичне сприяння покращенню та удосконаленню діяльності всіх економічних суб'єктів через ефективний вибір партнерських стосунків, і, як наслідок, підвищення ефективності їх діяльності;
- представлення законодавчій, виконавчій владі та іншим зацікавленим сторонам незалежної думки про управління та ефективне використання ресурсів, у тому числі і державних та використання бюджетних програм;
- інформування громадян про державні ресурси й ефективність їх використання;
- оцінювання стратегії і тактики ділового партнерства, його еволюційної і спонтанної природи.

Виділяючи елементи аудиту ефективності, І.Б. Стефанюк розглядає їх через призму продуктивності та результативності і відносить до них такі [4, с. 9-10]:

- перевірка економічності використання економічним суб'єктом, що перевіряється, коштів, у тому числі державних, витрачених на досягнення конкретних результатів, цілей діяльності цього економічного суб'єкта;
- перевірка продуктивності використання економічним суб'єктом, що перевіряється, трудових, фінансових та інших ресурсів у процесі своєї діяльності та партнерстві з іншими економічними суб'єктами, а також перевірка використання інформаційних систем та технологій;
- перевірка результативності економічного суб'єкта, що перевіряється, пов'язана з виконанням поставлених перед економічним суб'єктом завдань, досягнення фактичних результатів в порівнянні з плановими з урахуванням обсягу виділених для нього ресурсів та оцінювання результатів (економічної вигоди) від конкретно обраного ділового партнерства.

Предмет аудиту ефективності ділового партнерства детально проілюстрований на рис. 2.

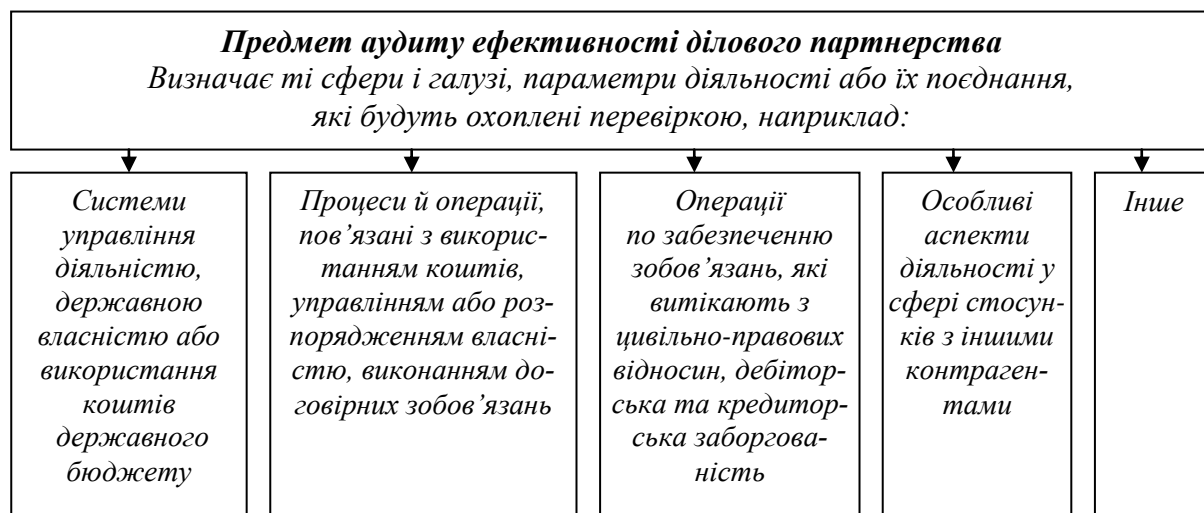

Рис. 2. Предмет аудиту ефективності ділового партнерства

Перевагами аудиту ефективності ділового партнерства над фінансовим аудитом є безперечна сконцентрованість на результатах діяльності потенціальних підприємств-партнерів, формулюванні аргументованих відповідей про те, чого досягли і чого досягти не зуміли, забезпеченні коментарів щодо якості продукції та послуг.

До недоліків можна віднести більш глобальний масштаб охоплення, тобто необхідність враховувати при здійсненні аудиту, крім внутрішніх, ще й зовнішні докази та факти, більш деталізовану обробку фактографічної і статистичної інформації та збільшення її обсягів [5, с. 58].

Аналітичне оброблення наукових результатів та нормативно-правової бази дозволяє виокремити п'ять послідовних стадій аудиту ефективності ділового партнерства:

- причинно-наслідкова;
- попереднього ознайомлення та планування;
- основного дослідження;
- завершення проекту;
- подальшого зовнішнього моніторингу.

Основні етапи аудиту ефективності ділового партнерства наведені на рис. 3.

Рис. 3. Основні етапи аудиту ефективності ділового партнерства

Наступним кроком має бути визначення коректних методів вибору тем і об'єктів перевірки. До таких методів можна віднести [6, с. 46]:

- експертний метод за результатами узагальненого аналізу сукупності вказаних вище критеріїв щодо кожної теми перевірки; цей метод ще називають «методом оракула» або «методом мудреців», він базується на суб'єктивних оцінках «мудреців»-експертів;
- метод кількісного оцінювання кожного з визначених критеріїв у балах за відповідними шкалами, залежно від загальної суми яких і вибираються конкретні теми й об'єкти перевірки;
- комплексний метод по сумі (середньому арифметичному) оцінок, отриманих першими двома методами.

Ще одним важливим аспектом при проведенні аудиту ефективності ділового партнерства є врахування ризиків. Категорію «ризик» можна визначити як небезпеку потенційно можливої, ймовірної втрати конкурентоспроможності, втрати ресурсів, недосягнення цілі або недоотримання доходів у порівнянні з варіантом, який розрахований на використання ресурсів у традиційному режимі за відсутності серйозних загроз зі сторони зовнішнього середовища.

Необхідно встановити також [7, с. 262-263]:

- чи існує ймовірність негативного впливу в цій сфері на об'єкт, який перевіряється, будь-яких факторів (дій, подій), тобто саме наявність ризиків;

- яким є можливий ступінь такого впливу;
- якими можуть бути відхилення у функціонуванні цієї сфери або у роботі організації, що перевіряється, в результаті такого впливу.

Алгоритм управління ризиками проілюстрований на рис. 4.

Рис. 4. Алгоритм управління ризиками

Обсяг аудиторської перевірки включає масштаб, терміни та характер аудиту. Мета процесу визначення обсягу аудиту – концентрація аудиторських ресурсів та виділення декількох галузей, які можуть значно впливати на ефективність діяльності і результати, досягнуті при здійсненні аудиту. Масштаб визначає межі аудиту та включає оптимальний перелік питань і об'єктів перевірки, які дозволяють досягти мети аудиту ефективності та є вирішальними для досягнення бажаних результатів.

Цілі аудиту ефективності – це точне формулювання того, що повинно бути виконано в процесі його проведення. Основні цілі аудиту ефективності ділового партнерства, зазвичай, мають форму питань про результативність діяльності, на які аудитор має відповісти. Також вони повинні відповідати функціональним напрямкам органу контролю тим результатам, яких досяг суб'єкт господарювання. Одночасно вони мають бути сумісними з поставленими завданнями. Цілі мають бути чітко поставлені, ретельно продумані і визначені таким чином, щоб наприкінці аудиту можна було зробити висновок по кожній з цілей. Також вони повинні формулюватись з врахуванням необхідності максимального збільшення економічного ефекту і впливу аудиту [8, с. 14-15].

Масштаб аудиту повинен чітко вказувати на все, що повинно бути досягнуто аудиторами та на те, які висновки вони зробили після закінчення аудиту.

Важливим моментом при здійсненні аудиту ділового партнерства є урахування та постановка критеріїв. Критерій – це ознака, на основі якої здійснюється оцінювання, визначення, класифікація будь-чого, мірило.

Критерії відображають нормативний (бажаний) рівень управління для одиниці, що підлягає аудиту, та забезпечують умови для розуміння результатів аудиту. Розрізняють такі види критеріїв [9, с. 44-45]:

- локальний – критерій, який використовується під час оцінювання діяльності окремих ланцюгів системи;
- інтегральний – критерій, який являє собою комбінацію (суму або добуток) локальних критеріїв;
- універсальний – єдиний критерій, побудований на основі ранжирування критеріїв, який відображає загальну мету системи.

Критерії відображають якісну характеристику явища (системи), що оцінюється, та слугують мірилом досягнення мети. Показники відображають різні кількісні вимірювачі самого критерію. Основне завдання критеріїв – показати, який результат у сфері, що перевіряється, або діяльності об'єкта перевірки є свідомством ефективності.

Якщо реальні показники сфери, що перевіряється, або діяльності об'єкта перевірки відповідають встановленим критеріям або перевищують їх, то це означає, що діяльність здійснюється з достатнім ступенем ефективності. Для кожного напрямку конкретної перевірки необхідно розробити відповідні критерії. Ці критерії повинні бути релевантними, надійними, нейтральними, достовірними і зрозумілими [10, с. 56].

Залежно від цілей перевірки можливим є застосування двох видів критеріїв оцінювання ефективності:

- 1) критерії, які характеризують прямі результати діяльності об'єктів перевірки;
- 2) критерії, які відображають кінцеві соціальні результати їх діяльності.

До функцій критеріїв можна віднести такі:

- формування загальної основи для узгодження загальної мети аудиту групою аудиторів і адміністрацією їх керівного органу відносно мети аудиту;
- формування основи для переговорів з адміністрацією економічного об'єкта відносно прийняття результатів аудиту з врахуванням цих критеріїв;
- взаємозв'язок завдань аудиторських програм, які реалізуються на стадії практичного впровадження;
- формування основи для етапу збору даних, забезпечення бази для розроблення процедур збору інформації для аудиту;
- забезпечення бази для розроблення результатів аудиту, що дозволяє сформулювати та структурувати безпосередні спостереження [11, с. 213].

Основою для вибору критеріїв є:

- стандарти, розроблені визнаними професійними організаціями;
- загальноприйняті норми, якими керуються у практичній діяльності;
- стандарти, встановлені організаціями, які перевіряються;
- інструменти, створені спеціально для проведення цієї перевірки за рахунок адаптації критеріїв, які використовувались у ході аналогічних перевірок, або розроблені на основі стандартів і методів, які застосовуються іншими організаціями з аналогічною діяльністю;
- матеріали попередніх перевірок.

Для результативного функціонування та реалізації вищенаведених положень аудиту ефективності ділового партнерства передусім потрібно створити коректне нормативне та методологічне підґрунтя, зокрема подальшого розроблення потребує єдина концепція розвитку державного фінансового контролю.

Висновки і пропозиції. Таким чином, аудит ефективності ділового партнерства покликаний надати достовірну інформацію про ефективність та доцільність використання коштів, охарактеризувати ступінь досягнення компанією поставлених цілей, способи їх

досягнення і потенціальну віддачу. Завдяки проведенню такого аудиту можна знайти проблемні місця в управлінні коштами, що в майбутньому дає можливість мінімізувати ризик виникнення помилок.

Список використаних джерел

1. *Щирба І. М.* Аудит ефективності: теоретичний аспект / І. М. Щирба // Вісник ЖДТУ. Серія: Економічні науки. – Житомир, 2012. – № 2 (60). – С. 155-160.
2. *Мних Є. В.* Державний фінансовий аудит: методологія і організація : монографія / за ред. Є. В. Мниха. – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2009. – 319 с.
3. *Чумакова І. Ю.* Аудит ефективності у державному фінансовому контролі зарубіжних країн / І. Ю. Чумакова // Фінанси України. – 2008. – № 7. – С. 137-146.
4. *Стефанюк І.* До нової якості бюджетного контролю через аудит ефективності / І. Стефанюк // Економіка. Фінанси. Право. – 2003. – № 2. – С. 7-12.
5. *Аудит (Основи державного, незалежного професійного та внутрішнього аудиту) : підручник / за ред. проф. В. В. Немченко, О. Ю. Редько.* – К. : Центр навчальної літератури, 2012. – 540 с.
6. *Богданів І.* Бліц-аналіз концепцій аудиту ефективності державних фінансів / І. Богданів // Фінансовий контроль. – 2011. – № 1 (62). – С. 44-47.
7. *Давидов Г. М.* Аудит : підручник / Г. М. Давидов, І. Г. Давидов, Ю. Г. Давидов та ін. ; за ред. Г. М. Давидова, М. В. Кужельного. – 2-ге вид., переробл. і доповн. – К. : Знання, 2009. – 495 с.
8. *Зволинська О. В.* Закопаний скарб не виросте і не вродить, або Сумні роздуми над результатами аудиту ефективності державних капітальних вкладень / О. В. Зволинська // Фінансовий контроль. – 2004. – № 5 (22). – С. 13-17.
9. *Мамишев А. В.* Аудит ефективності діяльності: етап виконання / А. В. Мамишев // Фінансовий контроль. – 2006. – № 3 (32). – С. 43-45.
10. *Мамишев А. В.* Аудит ефективності діяльності: концепція, цикл, планування / А. В. Мамишев // Фінансовий контроль. – 2006. – № 2 (31). – С. 54-60.
11. *Никонович М. О.* Організація і методика аудиту : навч. посіб. / М. О. Никонович, К. О. Редько, О. А. Юр'єва ; за ред. Є. В. Мниха. – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2006. – 472 с.